

بایسته های فقهی و حقوقی مهریه

دکتر مهدی حمیدی

www.ketab.ir

سرشناسه	:	حمیدی، مهدی، ۱۳۶۳-
عنوان قراردادی	:	ایران، قوانین و احکام Iran. Laws, etc.
عنوان و نام پدیدآور	:	بایسته‌های فقهی و حقوقی مهریه / مهدی حمیدی.
مشخصات نشر	:	تهران: آذرفر، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	:	۲۴۱ ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۲۲-۷۵۳۳-۸۷-۳
وضعیت فهرست نویسی	:	فیپا
موضوع	:	مهر (فقه)
موضوع	:	Bride price (Islamic law)
موضوع	:	مهر (حقوق مدنی)--ایران
موضوع	:	Bride price -- Iran
رده بندی کنگره	:	۲/BP۱۸۹
رده بندی دیویی	:	۳۶/۲۹۷
شماره کتابشناسی ملی	:	۸۴۰۵۱۸۳
اطلاعات رکورد کتابشناسی	:	فیپا

www.ketab.ir

انتشارات آذرفر

بایسته‌های فقهی و حقوقی مهریه

مؤلف: دکتر مهدی حمیدی

ناشر: آذرفر نوبت و تاریخ چاپ: اول، ۱۴۰۰ شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

صفحه و قطع: ۲۴۱، وزیری.

مدیر اجرایی و تبلیغات: فاطمه بابارئسی

صفحه آرا: مهدی جهانشاهلوراد

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۵۳۳-۸۷-۳

قیمت: ۷۵ هزار تومان

مرکز پخش: شهرری، خیابان قم، پاساژ وکیل، طبقه اول، واحد ۷۱

تلفن مرکز پخش: ۰۲۱۵۵۹۲۷۶۰۶ - ۰۹۱۰۷۶۰۰۲۳۷

حق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است

فهرست مطالب

علامت‌های اختصاری.....	۱۵
مقدمه.....	۱۵

فصل اول: پیشینه و مباحث نظری

مبحث اول: شناسایی واژه مهریه.....	۲۰
گفتار اول: واژه مهریه در لغت.....	۲۰
گفتار دوم: بررسی واژه مهریه در اصطلاح علم فقه.....	۲۲
گفتار سوم: نام‌های دیگر مهریه در علم فقه.....	۲۳
۱. صداق.....	۲۴
۲. نخله.....	۲۴
۳. فرضیه.....	۲۵
۴. اجرا.....	۲۵
۵. صدقه.....	۲۶
۶. عقر.....	۲۶
۷. علیقه.....	۲۶
۸. علانق.....	۲۶
۹. حباء.....	۲۷
۱۰. طول.....	۲۷
۱۱. دست پیمان.....	۲۷
۱۲. روی گشایان.....	۲۷
بند ۱: واژه مهر در آیات.....	۲۸

بند ۲- واژه مهر در روایات.....	۳۹
گفتار چهارم: مهریه در اصطلاح علم حقوق.....	۳۹
مبحث دوم: تاریخچه مهر.....	۳۲
گفتار اول: مهر در ماقبل تاریخ.....	۳۲
گفتار دوم: مهریه در ادیان و فرهنگ‌ها.....	۳۴
- تمدن بابل.....	۳۴
- تمدن روم.....	۳۴
- حقوق عبری.....	۳۴
- مهریه در عربستان قبل از ظهور اسلام.....	۳۵
- مهریه در چین.....	۳۵
- مهریه ایران باستان.....	۳۶
- مهر جزیره العرب.....	۳۶
- مهریه در آیین زرتشت.....	۳۶
- مهریه در آیین یهود.....	۳۷
- مهر در آیین مسیحیت.....	۳۷
- مهریه در یونان قدیم.....	۳۷
- مهریه در دنیای غرب.....	۳۸
گفتار سوم: مهریه در اسلام.....	۴۱
مبحث سوم: فلسفه مهریه.....	۴۳
گفتار اول: فلسفه وجودی مهریه.....	۴۳
بند ۱: فلسفه حقیقی مهر در اسلام.....	۴۶
بند ۲: آثار روانی مهر.....	۴۷
بند ۳: مهر بر مردان واجب شده است.....	۴۷
گفتار دوم: فلسفه وجوب مهر در روایات.....	۴۸

گفتار سوم: فلسفه وجوب مهر از دیدگاه متفکران مسلمان.....	۴۸
مبحث چهارم: انواع مهریه.....	۴۹
گفتار اول: مهر المسمی.....	۴۹
گفتار دوم: مهر المثل.....	۵۰
بند ۱: مقدار مهر المثل.....	۵۳
بند ۲: مقایسه مهر المثل با مهر المسمی.....	۵۴
گفتار سوم: مهر المتعه.....	۵۵
بند ۱: مشمول شدن مهر المتعه.....	۵۵
بند ۲: مقدار مهر المتعه.....	۵۷
بند ۳: مقایسه مهر المتعه با مهر المثل.....	۵۸
گفتار چهارم: ماهیت مهر در نکاح منقطع (متعّه).....	۵۹
بند ۱: اثر بطلان مهر در نکاح منقطع.....	۶۰
بند ۲: اثر فساد عقد در نکاح منقطع.....	۶۱
مبحث پنجم: جایگاه مهریه در فقه اسلامی.....	۶۱
گفتار اول: مبانی فقهی مهریه.....	۶۱
بند اول: اثبات قرآنی.....	۶۱
بند دوم: روایات.....	۶۵
دسته اول: میزان مهریه از منظر روایات.....	۶۵
دسته دوم: موضوع مهریه از منظر روایات.....	۶۷
دسته سوم: زمان پرداخت مهر از منظر روایات.....	۶۸
گفتار دوم: نمونه‌هایی از وضع مهریه در صدر اسلام و بررسی آنها.....	۶۹
بند ۱: بررسی مهریه حضرت خدیجه.....	۶۹
بند ۲: بررسی مهریه حضرت زهرا (سلام الله علیها).....	۷۰
بند ۳: روایات و احادیث درباره مقدار مهریه حضرت زهرا (سلام الله علیها).....	۷۱
بند ۴: تعیین مهر السنه به قیمت امروز.....	۷۵
گفتار سوم: مهریه در لایحه دمشقیه شهید اول و مصادیق قانونی مدنی مهریه.....	۷۸

تذکر: اسامی و آدرس‌های موجود در آراء محاکم به صورت فرضی نام‌گذاری شده است. در صورت تشابه اسمی در آرای محاکم به شخص خاصی، مرتبط نبوده و نیست.

علامت‌های اختصاری

ج.	جلد
ر.ک.	رجوع کنید.
ش	شماره
ص	صفحه
ق. آ. د. م.	قانون آیین دادرسی مدنی
ق. ا. ح	قانون امور حسبی
ق. ج. م. ا.	قانون جدید مجازات اسلامی (۱۳۹۲)
ق. ج. ح. خ	قانون جدید حمایت خانواده (۱۳۹۱)
ق. ج. ح. خ	قانون حمایت خانواده
ق. م. ا.	قانون مجازات اسلامی
ق. م. م.	قانون مسئولیت مدنی
ق. م	قانون مدنی
هـ. ق.	هجری قمری

مقدمه

خانواده در قانون مدنی و دیگر قوانین ایران تعریف نشده است؛ ولی با توجه به مقررات مختلف می‌توان برای آن معنی عام و یک معنی خاص قائل شد. برای قوام افراد خانواده باید حقوقی را تعریف

کرد و هر فرد از این افرات دارای حق و تکالیفی هستند که هر کدام برای بنیان خانواده مهم و تأثیرگذار می‌باشد.

خانواده نهاد اجتماعی است که مورد توجه همگان بوده. خانواده اولین اجتماعی است که انسان در آنجا مفهوم از خود گذشتگی و تعاون و فداکاری را فرامی‌گیرد و برای شرکت در اجتماع بزرگ‌تری به نام جامعه آماده می‌شود و انحطاط هر قوم از زمانی شروع شد که در مبانی خانواده‌های آن قوه سستی و پستی رسوخ کرده است. به گفته ژوسران استاد فرانسوی «به طور معمول، نخستین نشانه‌های آفت و آسیب، بیش از آنکه در ساختمان نیرومند و وسیع دولت پدیدار شود، در خانواده بروز می‌کند.» ما در این کتاب می‌خواهیم احکام و مقررات فقهی و حقوقی مهریه را به طور کامل منقح و روشن کنیم تا در جامعه بافت به هم پاشیدگی خانواده‌ها نشویم.

از جمله مسائل حقوقی که زمینه در عرف و مذهب ما دارد و امروزه متأسفانه به یکی از معضلات و مشکلات جوانان چه قبل و چه بعد از ازدواج تبدیل گردیده مهریه می‌باشد. مهریه مالی است که زوج در اثر ازدواج مالک آن می‌گردد و اگر عندالمطالبه باشد به محض وقوع عقد بر ذمه‌ی زوج مستقر می‌گردد و قابلیت مطالبه از ناحیه زوج را خواهد داشت.

وجود مهریه که خود علامتی مبنی بر عشق، محبت و علاقه مرد به همسرش می‌باشد فی‌نفسه دارای مشکل نیست آنچه ایراد مشکل و معضل نموده عرف شدن مهریه‌های سنگین چند هزار سکه‌ای است که معمولاً از توان مالی مرد که معمولاً جوانی است که در ابتدای راه زندگی قرار گرفته و از قضا از نظر مالی نیز در وضعیت مناسبی به سر نمی‌برد خارج است. اصولاً و عرفاً خانم‌ها به مهریه قبل از طلاق به دید اهرم فشاری برای تعدیل مرد و ایستادگی در مقابل ریاست فائقه مشارالیه بر خانواده می‌نگرند و پس از آن نیز آن را پناهگاهی مالی برای خود می‌یابند. آنچه واضح به نظر می‌رسد این است که عرف شدن مهریه‌های سنگین و مطالبه آن توسط بانوی خانه و عسرت زوج نهایتاً منجر به اعمال ماده ۲ قانون نحوه‌ی اجرای محکومیت‌های مالی می‌گردد که پیرو آن داماد نگویند بخت، سر

از مکانی ناخوشایند به نام زندان در می‌آورد. به هر حال بروز مشکلات و حادث شدن مسأله در دوران مختلف باعث شد تا اندیشمندان، فرهیختگان و مسئولین ذیربط چه در قوه‌ی مقننه و چه در قوه قضائیه و چه از طریق طرح لوایح دولت در پارلمان سعی بر تعدیل این نهاد خجسته نمایند که در این مجال ضمن امان نظر به مهریه از نقطه نظر مباحث فقهی و حقوقی ناشی از آن می‌پردازیم. حضرت آیت‌ا... مکارم شیرازی است به صراحت اعلام کردند که احکام دادگاه‌ها آبروی فقه شیعه را برده است. و با توجه به اینکه مهریه از جانب خداوند بر مرد واجب شده و نشانه صداقت مرد به زن و مقدمه‌ای برای خرید لوازم و هزینه‌های ازدواج می‌باشد و این اهداف را پیامبر اعظم (صلی‌ا... علیه و آله و سلم) در ازدواج حضرت فاطمه زهرا (سلام‌ا... علیها) با امام علی (علیه السلام) اجرا کردند تا این سنت و روش در جامعه اسلامی ترویج شود.

ما در این نوشتار به تفسیر مهریه که یکی از مباحث حقوق خانواده است پرداخته و نحوه عملی و رسیدگی به دعاوی مهریه به لحاظ فقهی و معنای اسلام و قوانین و تعارضات فقهی و حقوقی و نحوه اجرای محکومیت‌های مربوط مهریه پرداخته‌ایم. به طور کامل مهریه در غالب احکام فقهی و احکام حقوقی بیان کردیم و روشن ساخته‌ایم هدف از این گونه نوشتار همگانی کردن علم حقوق و خصوصاً حقوق که مربوط به مهریه می‌باشد تا مردم ما با این معضل و مشکل (مهریه‌های نامناسب) که در جامعه گریبان‌گیر هست به‌طور آگاه و روشن و به دور از جهل با مسئله مهریه برخورد کند تا دچار پیامدهای ناگوار در جامعه نشویم. لذا از کلیه اساتید و استادان محترم، فضات شریف و وکلاء محترم و دانشجویان عزیز تقاضا دارم انتقادات و پیشنهادات سازنده خویش را جهت بهتر شدن آثار به انتشارات مربوطه کتباً اعلام نمایند.

در پایان از تمام کسانی که در به اتمام رسیدن این نوشتار کمک کردند، از خداوند بزرگ موفقیت و بهروزی آنان را خواستارم.

دکتر مهدی حمیدی